

Втілення тактики переадресації удару в політичному дискурсі парламентських дебатів Сполученому Королівстві

О. І. П'єсук

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
Corresponding author. E-mail: oxy.pj7@gmail.com

Paper received 26.08.17; Accepted for publication 01.09.17.

Анотація. Статтю присвячено дослідженню специфіки реалізації тактики переадресації удару під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. Детально розглянуто специфічні стилістичні засоби, зокрема мейозис, гіпербола, антитеза, іронія та каламбур, якими оперують учасники дебатів для успішності втілення стратегії самозахисту під час засідань Палати Громад британського парламенту у період пост-Тетчеризму.

Ключові слова: парламентські дебати, стратегія, тактика, перформатив, квантитативні аргументи, стилістична фігура, комунікативний хід, мовленнєвий акт.

Вступ. Будь-яка політична комунікація передбачає постійний інформаційний обмін між партнерами по комунікації, які оперують різними стратегіями, що слугують втіленню цілей обговорення. Стратегічність політичного дискурсу парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії втілює інтеракцію, яка базується на постійному обвинуваченні опонентів та захисті своїх інтересів для покращення чи приниження іміджу учасників дебатів, які належать до коаліційних чи опозиційних сил.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стратегічний потенціал комунікативних процесів знаходиться у постійному фокусі уваги лінгвістичних студій. Дослідники всебічно розглядають комунікативні стратегії та тактики, які сприяють досягненню цілей комунікації (Ш. Баллі, А.М. Баранов, Р.М. Блакар, А. Вежбицька, Г. Грайс, Т. ван Дейк, Дж. Лакофф, Ч. Морріс, Ч. Пірс та ін.). У наукових працях багатьох лінгвістів стратегічність розглядають в аспекті вирішення проблемних питань та постійним суперництвом, конфронтацією (К. Кандлін, С. Кордер, Дж. Маоз, О. Фадєєва, К. Фач, Д. Шиффрін та ін.). Проте незважаючи на той факт, що стратегічність аналізуються в роботах багатьох науковців, комплексний аналіз стратегії самопрезентації, втіленої тактикою переадресації удару, у політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві не був предметом дослідження, що й визначає актуальність цього дослідження.

Мета статті полягає в комплексному дослідженні втілення тактики переадресації удару в межах стратегії самозахисту в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

Матеріали та методи дослідження. Аналіз офіційних протоколів засідань британського парламенту у період пост-Тетчеризму демонструють особливості інтеракції між учасниками дебатів, які послуговуються різними стратегіями і тактиками їхньої реалізації. Основними методами, застосованими для виявлення специфіки стратегічності політичного дискурсу парламентських дебатів, є дискурсивний, що служить для інтерпретації інтеракцій у залах парламенту, та контекстуально-інтерпретаційний метод, який застосовано для виявлення семантики лексичних одиниць.

Результати дослідження та їхнє обговорення. Комунікативна стратегія являє собою складник

евристичної інтенційної програми планування дискурсу, його проведення й керування ним із метою досягнення кооперативного результату, ефективності інформаційного обміну та впливу [4, с. 206]. Дослідники розглядають стратегію також як «когнітивний загальний план, або «вектор», мовленнєвої поведінки» [3, с. 14; 5, с. 6], деяку інваріантну схему, яка складається з однієї або декількох дій, спрямованих на реалізацію ситуації [2]. Ч. Бергер і К. Келлерман вважають стратегічність головною ознакою комунікації [6].

Стратегічний задум здійснюється за допомогою різноманітних тактик. Комунікативною тактикою вважають чіткий мовленнєвий хід (крок, оберт, етап), [5], або одну чи кілька дій, які сприяють реалізації стратегії [1, с. 78].

Стратегія самозахисту передбачає захист власних інтересів та іміджу своєї політичної сили за рахунок відведення критики та обвинувачення у відповідь на вербальну агресію від комунікантів, які належать до інших парламентських партій та об'єднань. Однією із тактик реалізації цієї стратегії є тактика переадресації удару.

Тактика переадресації удару слугує перенаправленню критики та / або обвинувачення для покращення свого статусу під час стереотипних обмінів інформацією в політичній комунікації. Ефективність використання цієї тактики залежить від глибини освіченості комуніканта з обговорюваних питань, наведення детальних фактів без викривлення та перекручування інформації.

Саме цим правилом користується учасник дебатів для переадресації спрямованої в його бік критики:

Mr. Howard: I have given the hon. Lady the accurate figures and am astonished that she should prattle on in that way when she knows perfectly well that her party's shadow Chancellor has said that not a penny more will be committed to the Metropolitan police. There will be no more money for the police, according to the shadow Chancellor, so the hon. Lady's question is absolutely inexplicable (20 Mar 1997 : Column 1061).

Тому на початку продовжувального комунікативного ходу, який складається із двох мовленнєвих актів констативів, учасник дебатів наголошує на точності, правильності оголошених даних (мовний знак *accurate* означає "correct, exact, and without any mistakes" [7]). Поєднання нарочито ввічливого звертання до партнера по комунікації *honorable Lady*, незважаючи на

відсутність такого звертання по відношенню до нього самого (*Home Secretary*) та образливого дієслова *prattle*, яке характеризує виступ різко негативно як досить нерозумне, навіть дещо на дитячий манер затяжне обговорення, при цьому не сказавши нічого важливого чи потрібного, ще більше сприяє контратаці на співрозмовника для захисту свого іміджу. Переадресуючи удар, комунікант використовує непряме цитування *her party's shadow Chancellor has said that not a penny more will be committed to the Metropolitan police*, що є виявом тактики посилення на авторитети та інтертекстуальності, в якому яскраво вираженим є негативний модус оцінки щодо діяльності Офіційної Опозиції. Оцінно-емотивний компонент значення передається завдяки мейозису як навмисному применшенню інтенсивності вияву ознаки, і відповідно, наголошенню на тому, що жодного пенні не більше не буде виділено на фінансування місцевої поліції (*not a penny more will be committed*), що було раніше сказано Опозицією, тепер адресується проти них у гострих дебатах. Перефразування та повторення цієї применшувальної за ознакою фрази *there will be no more money for the police* у наступному комунікативному ході, який є продовжувальним, розвиває далі тему обговорення, в якому ще раз доповідач повертається до першоджерела *according to the shadow Chancellor*, що сприяє кращому запам'ятовуванню та акцентуванню уваги на недоліках Опозиції, відвертаючи уваги від проблем проурядової партії та приводить до висновку про недоречність критичних запитань від опонента, які характеризуються як *inexplicable (unable to be explained or understood* [7]).

Однією із умов успішності введення в дію тактики переадресації удару є повне спростування критики, що складає базис для руйнації негативної оцінки та сприяє можливості нанесення удару у відповідь.

Відповідно, у реакції на критику щодо системи охорони здоров'я у своїх перших двох комунікативних ходах (А, В) комунікант намагається захистити імідж Консервативної партії та виправдати її діяльність:

Mr. Cameron: *A I do not know why the Prime Minister is attacking our health policy. B One of his Health Ministers has said it is worth looking at and the Chancellor is going around briefing everyone that he would introduce it. C I know that the Prime Minister and the Chancellor do not talk any more D but if he read the newspapers he might find out what his Chancellor thinks. E The Prime Minister is living in a fantasy world. F In the real world, community hospitals are closing, nurses are facing the sack and beds are being lost. G No wonder Labour is not trusted any more with the NHS* (11 Oct 2006 : Column 294).

У комунікативному ході А адресант послуговується дієсловом *attack* у метафоричному значенні “*to criticize someone strongly*” [7], що надає промові додаткової експресивності. У цьому ініціальному комунікативному ході А доповідач висловлює своє нерозуміння висловленою критикою, що є імпліцитним натяком на відсутність вищезазначених проблем. Продовжувальний комунікативний хід В, який характеризується інтертекстуальністю, є прикладом влучного непрямого цитування слів опонента. Наголошення на тому, що один із представників опозиції у комунікації висловив позитивну оцінку підкріплюється присвійним

займенником *his*, що унеможливує її спростування. Різка зміна розвитку теми обговорення прослідковується у наступному комунікативному ході – переривачі С, в якому мовленнєвий акт констативу демонструє упевненість в особистих справах та відносинах між його опонентами. Повернення до теми розмови у наступному комунікативному ході D, який є також швидким та контрастивним завдяки протиставному сполучнику сурядності *but*, та передає у мовленнєвому акті ефективі прямого образу по відношенню до опонента за допомогою умовного способу, що виражає умову, за якої опонент може бути в курсі подій. Така образа дискредитує опонента як неосвідченого та демонструє розкол в опозиційній партії, який призводить до неузгодженості, некоординованості думок та оцінок між її представниками, руйнуючи їхній імідж. Продовжувальний комунікативний хід Е підводить безпосередньо до переадресації удару, він є ще одним обвинуваченням у непрофесійності партнера по комунікації завдяки експресивному метафоричному перенесенню за ознакою дії, оскільки діяльність та погляди опонента прирівнюють до фантазійного світу (*the Prime Minister is living in a fantasy world*), в якому, як констатує комунікант, він і живе. Створення контрасту завдяки стилістичному прийому анафори у наступному ході F, заснованому на грі слів *фантазійний світ – реальний світ*, містить констатив з повною переадресацією удару завдяки критиці реального стану справ в системі охорони здоров'я. Перерахування є стилістичним прийомом, який підкріплює сказане, і демонструє перелік усіх недоліків в медичній сфері, актуальність та тривалість яких підкріплюється використанням граматичної форми дієслова *Present Progressive*. При цьому опертя на вираз, який належить до розмовного стилю *face the sack* під час офіційної інтеракції в парламентській залі має на меті звернути увагу усіх учасників дебатів та надати експресивності та критичності, продемонструвавши роздратованість доповідача щодо обговорюваного стану справ у медичній сфері. Останній комунікативний хід G є завершителем, він містить висновок, що констатує про недовіру провладній Лейбористській партії у сфері охорони здоров'я.

Під час інших дебатів з питань внутрішньої політики Північної Ірландії комунікант намагається відвернути та переадресувати спрямовану на його партію критику:

Chris Ruane: “*Ed Balls and Vernon Coaker were correct this week in asserting that Northern Ireland requires strong growth initiatives now, not later. As well as government investment on infrastructure, Northern Ireland needs demand stimulating policies such a VAT reduction and tax breaks for local companies taking on more workers. These are the initiatives that are needed to create jobs*”. *Does the Secretary of State agree?*”

Mrs Villiers: *When the shadow Chancellor finally got round to visiting Northern Ireland, all he came up with was more tax, more borrowing and more spending. The reality is that that is all Labour has to offer in its economic policy. All hon. Members know that we cannot borrow our way out of a debt crisis. The problems in Northern Ireland and across the UK are to a large extent caused by the significant deficit left to this country by the Labour party* (24 Oct 2012 : Column 910 – 911).

Так, вказівку на помилки та недоліки в економіці Північної Ірландії, адресовані Лейбористами в бік провладної Консервативної партії під час дебатів, представник від Консерваторів спрямовує у зворотному напрямку та значно знижує статус обличчя опонентів. Ініціальним комунікативним ходом А доповідач одразу переадресовує критику в бік партнера по комунікації. Багаторазовий лексичний повтор прислівника у порівняльному ступені *more* та перерахування існуючих проблем слугує нагнітанням негативної оцінки про стан справ в економіці Північної Ірландії. Наступним фокусивним комунікативним ходом В адресант актуалізує важливу інформацію про нездатність Лейбористів вирішити вищепераховані проблеми, застосовуючи при цьому стилістичну фігуру гіперболу, що повністю руйнує імідж опонентів. В останньому ході – завершителі С міститься обвинувачення Лейбористської партії в спричиненні значного дефіциту бюджету, підкріплене сталою сполукою *to a large extent (mainly)* та прикметником *significant (of a noticeably or measurably large amount)* [8]), які додають експресивного навантаження репліці адресанта. Дефіцит бюджету впливає на нездатність Консервативної партії до швидкого вирішення обговорюваних проблем та повністю переадресує критичні зауваження партнерів по комунікації.

Інтеракція між лідерами Коаліції та Опозиції є завжди взаємно конкурентною та обвинувальною, побудованою за принципом нанесення удару та його переадресації. Відповідно, Лідер Опозиції у продовжувальному комунікативному ході прирівнює свою роботу в енергетичній сфері до роботи провладної Консервативної партії. Адресант використовує квантитативні аргументи (£110; £200) для доведення власної ефективності та приниження професійних здобутків Консерваторів, створюючи контраст за допомогою стилістичного засобу антитези, яка виявляє опозицію СВІЙ : ЧУЖИЙ – *fall : rise*. Тобто комунікант наголошує на зниженні цін на пальне за часів його урядової роботи та значне його збільшення під час роботи діючого уряду:

Edward Miliband: *Let us talk about my record as Energy Secretary. While I was the Energy Secretary, the average dual fuel bill fell by £110; under him, it has risen by £200, so I will compare my record with his any day.*

Відповідь партнера по комунікації є яскравим прикладом введення в дію тактики переадресації удару:

The Prime Minister: *A First of all, the right hon. Gentleman says he wants to talk about his record as Energy Secretary, so I think we should spend a little bit of time on that. B The fact is, under Labour, gas bills doubled and electricity bills were up more than 50%. C When he became Energy Secretary, the companies were making a £25 loss per bill; when he left government, they were making £55 profit per bill. D He did not stand up to the vested interests; he stuffed their pockets with cash. E Right, we have dealt with that—oh, by the way, while we are on his energy record, he put in place in his low-carbon transition plan a policy that would have added £179 to every single person's bill in the country. F Perhaps when he gets up, he can apologise for that (HC Deb 18 Sep 2013 : Column 835).*

В ініціальному ході А доповідач намагається іронізувати щодо звернення уваги на роботу попереднього

доповідача та проведення деякого часу в обговоренні представленого питання. Наступний фокусивний хід В містить антитезу, яка спростовує дані попередньої репліки і пропонує прямо протилежні квантитативні аргументи, які знижують статус обличчя опонента й складають основу успішності тактики переадресації удару. Наступний продовжувальний хід С підтверджує та розвиває думку комуніканта щодо помилок попереднього Лейбористського уряду. Створення контрасту в комунікативному ході D також складає підґрунтя переадресації удару, оскільки комунікант мовленнєвим актом констативу стверджує про значні доходи енергетичних кампаній під час роботи попереднього уряду, послуговуючись таким чином також обвинуваченням свого опонента на основі стилістичного засобу антитези. Відповідно, опонента критикують за захист інтересів енергетичних кампаній, що руйнує його імідж політика, який захищає народ. Для підвищення експресивності цього ходу, адресант іронізує, використовуючи фразове дієслово *stand up to (to defend yourself against a powerful person or organization when they treat you unfairly)* [7]) та сталою сполукою *vested interests (people or organizations who have a financial or personal interest in business, company, or existing system)* [7]), що вживаються для демонстрації свого несхвального ставлення і вказують на відсутність намагань уникнути переслідуванню власних інтересів. Тут також вжито й гіперболу *stuffed their pockets with cash*, засновану на метафоризації позначення дій опонента та інтенсифікації всієї репліки. Наступним комунікативним ходом Е, який є конкретизатором обговорюваної теми, учасник дебатів спрямовує увагу на той факт, що кожний британець постраждав від такої діяльності. Усі розглянуті комунікативні ходи представлені у висхідній градації, у кожному наступному ході експресивність обвинувачення підвищується. Останнім комунікативним ходом – завершителем F комунікант висловлює припущення щодо необхідності надати вибачення електорату за вимушені витрати, що імпліцитно виражає мовленнєвий акт вердиктиву щодо безсумнівності його вини.

Тактика переадресації удару є ефективною для протистояння критичним обвинуваченням Опозиції у бік провладної партії:

Ben Gummer: *A Finally, I return to the point that the hon. Lady made at the beginning of her question. B It is not the Government who have caused the industrial action. C We have bent over backwards to try to avert it, and I suggest that we have done more than some previous Labour Secretaries of State to avert industrial action. D The one thing that will help to stop this industrial action is clear condemnation from the Labour party. F There is one remaining question in the whole debate, and that is the position of Her Majesty's Opposition (24 Mar 2016 : Column 1757).*

Заперечення обвинувальним діям попереднього доповідача у фокусивному комунікативному ході В, виражене інверсивним порядком слів з метою емпатичного виділення реми та акцентування уваги на сказаному. У продовжувальному комунікативному ході С використано метафоричний вираз *bend over backwards*, зафіксоване в ідіоматичних словниках значення якого “*to try very hard to do something good or helpful*” для інтенсифікації ознаки дії урядовців по уникненню конфлікту серед робітників заводів. Лексичний повтор перформативу

попередження *avert* посилює слова доповідача, так само як і порівняння із опозицією, намагання якої під час перебування при владі були меншими, сприяє увиразненню мовлення і переадресовує критичні зауваження у бік Лейбористської партії. Далі для експресивності у переадресуванні удару комунікант звертається до іронізування для пониження статусу обличчя партнера по комунікації та захисту роботи своєї партії. Так, у продовжувальному ході D він послуговується каламбуром: для припинення страйків необхідно лише засудження Лейбористів. Мовний знак *condemnation*, що виражає різке несхвалення (*the expression of very strong disapproval* [8]), містить в аналізованому контексті натяк на негативну оцінку та критику дій Опозиції. Завершуючим комунікативним ходом F комунікант піднімає градус іронічності висловлення до максимуму, наголошуючи на «важливості» думки Оponentів як єдиному питанні, яке потрібно розібрати. Таким чином він повні-

стю звертає обвинувачення у бік Лейбористів, які замість вирішення існуючої проблеми страйків лише вміють висловлювати свою критичну думку під час дебатів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інтеракція між комунікантами у політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії передбачає постійне протистояння, яке ґрунтується на взаємних обвинуваченнях своїх опонентів по комунікації, а також захисті власних інтересів та іміджу своєї партії. Для максимального ефективного самозахисту учасники дебатів застосовують тактику переадресації удару, що слугує дієвим інструментом підвищення свого статусу обличчя та пониження статусу обличчя опонентів. Перспективою подальших досліджень є аналіз втілення інших тактик, які сприяють реалізації стратегії самозахисту в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагин Е. М. Речевая тактика «призыва к откровенности» / Е.М. Верещагин, Р. Ротмайр, Т. Ройтер // Вопросы языкознания. – 1992. – № 6. – С. 77–84.
2. Егорова-Гантман Е. Политическая реклама / Е. Егорова-Гантман, К. Плешаков. – М.: Николло, 1999. – 240 с.
3. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 284 с.
4. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: Підручник / О.О. Селіванова. – Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.
5. Сковородников А. П. О необходимости разграничения понятий «риторический прием», «стилистическая фигура», «ре-

1. чевая тактика», «речевой жанр» / А.П. Сковородников // Риторика ↔ Лингвистика: сб. статей. – Смоленск: СГПИУ. – 2004. – Вып. 5. – С. 5–11.
6. Berger, C.R. Acquiring social information // Strategic interpersonal communication. – Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. – P. 1–31.
7. Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/ebb-and-flow>
8. Oxford Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://en.oxforddictionaries.com/>

REFERENCES

1. Berger, C.R. Acquiring social information // Strategic interpersonal communication. – Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. P. 1–31.
2. Cambridge Dictionaries Online. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/ebb-and-flow>
3. Egorova-Gantman E., Pleshakov K. Political advertisement. M.: Nikollo, 1999. 240 p.
4. Issers O.S. Communicative strategies and tactics in the Russian language. M.: Editorial URSS, 2003. 284 p.

5. Oxford Dictionary <https://en.oxforddictionaries.com/>
6. Selivanova O.O. The basics of the language communication theory. Cherkasy: Chabanenko Yu.A. Publishing. 2011. 350 p.
7. Skovorodnikov A.P. On necessity to differentiate between “rhetorical device”, “stylistic figure”, “speech tactics”, “speech genre”. Rhetoric ↔ Linguistics. Smolensk: SGPU. 2004. Vol. 5. P. 5–11.
8. Vereshchagin E.M., Rotmayer R., Royter T. Speech tactics of “appeal to frankness”. Linguistics issues. 1992. № 6. P. 77–84.

Tactics of attack readdressing in the political discourse of the UK parliamentary debates

O. I. Pjetsukh

Abstract. This article focuses on the peculiarities of the strategy of opponent’s discreditation in the UK parliamentary debates that is realized via the blame tactics. It analyses specific stylistic means such as meiosis, hyperbole, antithesis, irony and wordplay used by the debates’ participants to discredit opponents during the meetings of the UK House of Commons in the post-Thatcher period.

Keywords: *parliamentary debates, strategy, tactics, performative, quantitative arguments, stylistic figure, communicative move, speech act.*

Реализация тактики переадресации удара в политическом дискурсе парламентских дебатов в Соединенном королевстве

О. И. П’єцух

Аннотация. В статье рассмотрены особенности воплощения стратегии дискредитации оппонента, реализованной посредством тактики обвинения при проведении парламентских дебатов в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии. Рассмотрены специфические стилистические средства, в частности мейозис, гиперболо, антитеза, ирония и каламбур, которыми оперируют участники дебатов во время заседаний Палаты Общин британского парламента в период пост-Тетчеризма.

Ключевые слова: *парламентские дебаты, стратегия, тактика, перформатив, количественные аргументы, стилистическая фигура, коммуникативный ход, речевой акт.*